

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor
1/2 an 12 cor.,
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
ora 12 fil. a treia
ora 10 fil.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirea” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

NEMESIS.

— Războiul italo-turc. —

Urmărim, mai zilele trecute, conflictul dintre Italia și Turcia, în credința, că acesta se va aplană pe cale pașnică, după cum ne asigura întreaga presă europeană, și obișnuitele tratative dintre marile și micile puteri, cari alcătuiesc „armonicul” concert european.

Iată însă, că eufemistele noastre păreri de oameni pașnici, s'au zădărnicit în două zile, și concertul european, departe de a pune stavilă războiului iminent, a surprins diplomația, cu un război, la care nu se gândise nimeni în serios.

Nu cunoașteam tainele culiselor și nu ne închipuiam, că acelea ar fi așa de complicate.

Știam, că ținta Italiei este de a pune mâna pe Tripolis, dar nu ne trecea prin minte, că lucrul va ajunge la un deznodământ atât de rapid, și că vom sta, după două zile, în fața unui război declarat, în

care s'a spus cuvântul cel din urmă. Azi torpiloarele turcești au dat piept cu cele italiene, Tripolisul e împrejmuit și, în vreme ce scriem aceste rânduri, probabil că e și azvârlit în aer. După depeșile din urmă, italienii au debarcat deja în Tripolis și chiar în punctul din sudul Albaniei: Preveza. Italia avea deci pregătit planul de luptă: să oprească cu flota ei puternică debarcarea trupelor otomane în Tripolis, și să încerce o turburare chiar pe teritoriul Turciei, pe malul drept al Adriaticei, impopulat în mare parte de italieni.

Turcia își va aduna toate forțele, ca să țină piept cu aceasta încalcare a drepturilor ei, rămânând protestul ei fără ecou în marele concert al puterilor europene.

Analizând procedeul acestui război, trebuie să recunoaștem, că Italia a săvârșit o *incalcare*, obtrundându-se într'un teritor, care aparține altui stat. Va fi având Italia rezioanele ei de stat, comerciale, sau de expansiune, dar toate acestea nu

justifică în deajuns pornirea ei războinică, ce poate să înghiță ecatombe de vieți omenești.

*

Ci este totuș, în viața neamurilor, o Nemeză. O zeiță a dreptății și a răzbunării, care încă în decursul acestei vieți pământene, ține să pedepsească greșelile.

Ne gândim cu groază la veacul al XV-lea, când oardele turcilor s'au năpustit ca un flagel asupra Europei creștine. Baiazid-Fulgerul, care avea deviza, să dea roibului său ovăs din pistolul bisericeii din Roma, a umplut de plângeri toate întinderile, pe unde a răzbătut.

Foc și pârjol a rămas pe urma acestor fanatici, cari ne-au necinstit templele, ne-au incendiat satele și ne-au dus în sclăvie nevestele și copiii nevrăstici, crescându-i apoi de *jeniceri*, în tabăra lor de păgâni. Fanatismul lui Mahomed — și, mai ales, fatalismul lui — le-a dat însuflețirea oarbă, de a se arunca cu ochii închiși în ori ce primejdii, însuflând astfel teroare în Europa

FOIȚA.

Expoziția despărțământului Blaj.

Industria de casă.

I.

La intrarea în expoziție te întâmpină de departe, cetini de brazi împodobite cu covoară și cusături, cari vesteau lumii hărnicia și gustul artistic al țărancelor noastre.

Arcurile de pe boltitura ambitului, ușile salelor erau decorate cu draperii, formate din minunatele covoare țesute din lână cu motive românești.

Damele din comitetul „Reuniunii femeilor române” din loc, încredințate cu aranjarea secției industriei de casă, cu săptămâni înainte de serbări, au cutreerat satele

din despărțământul Blaj, rugând femeile din popor, să trimită din lucrurile de mână ce au mai frumos pentru expoziție.

Țesăturile și cusăturile sunt, pentru o țărăncă, ceea ce juvaerele sunt pentru o damă din clasa cultă.

Cât de frumos și convingător trebuie să-i vorbești ca s'o poți îndupleca, să-și deschidă lada și din frumusețile de haine să trimită și ea câteva bucăți pentru expoziție. Teama să nu se piardă, sau să nu se strice cumva, pe multe femei nu le-a lăsat să se despărță de ele.

Lucrurile industriei de casă erau expuse în două sale mari.

În sala primă erau numai țesături și cusături de-ale țărancelor.

Pe perețele din fața intrării erau grupate ștergare albe, în 2, 3 și 4 ițe, țesute din bumbac, unele urzite în fir de cânepă, la ambele margini vrăste alose în colorii diferite, motive românești cu arnici, „în zale”, „alesături în tăblițe”, „fureulițe”, „în vrăstă suveicată” etc.

Pe un stativ înaintea păretelui atârneau iiele lucrute atât de mărunț și fin, cum numai țărancele noastre știu să lucreze. „Beata” dela gât, trasă în crețurile pânzei, cu mătasa sau arnici, îți face impresia unei hente de mozaic. „Puii” de peste umeri, „ciencele” și țesăturile dela mâneacă, îmbinate cu „cheiță”, sunt tot atâtea lucruri de artă, cari te uimesc, și te fac să întrebii: cum pot mâinile acelea asprite de lucrul câmpului să coasă împunsături atât de mărunte și precise.

Tot pe perețele din față mai la stânga sunt fețele de perini, cu minunatele motive românești. — Fundul perinei e lucrat în diferite alesături: „vargă cu colțișori”, „creasta într'o parte”, „vargă cu zale”, „schinteuță”, „zale”, „pui cu rostul închis”, „dînțișori”, „cornul berbecelui”, „cruci în 5” — și alte multe modele admirabile, variând prin colorii. Fața de perină e țesută din călți de cânepă, afară de partea în alesătură, care e în bumbac, lucrată cu arnici.

Pe cât a fost cu putință, s'au ales din

creștină. Bizanțul creștin s'a prăbușit la jumătatea veacului al XV-lea și rând pe rând, cu toată eroica împotrivire a domnilor din Muntenia — „Tu ești Mircea?” — și a viteazului Ion Huniadă, semilună s'a ridicat biruitoare, stăpânind vreme îndelungată țara noastră, apăsând și suprimând dezvoltarea fraților din țară până încoace, la războiul rusoromâno-turc.

Atunci, numai atunci, am avut satisfacția de a vedea declinul acestei urgisite semi-lune, care veacuri de-arândul a împedecat orice pas de propășire a neamurilor creștine din Europa.

Instăpâniți odată pe un teren așa de bogat, otomanii au înțeles, după bunul lor obicei orientat, să trăiască vieța lor de mahomedani păgâni, într'un mediu absolut creștin, încrezându-se în barba lui Mahomed — Allah să i-o crească! — au început vieța tihnită și sigură a stăpânului. Ci, iată, barba lui Mahomed și flamura verde nu e întotdeauna o garanță sigură a dăinuirii unei împărății păgâne, ce s'a obstrus cu forța în mijlocul Europei creștine. Neamurile au, întocmai ca și indivizii singuratici, epoca lor de copilărie și dezvoltare. Pe urmă vine: *decadența*.

Turcii ca un popor străin de aspirațiile Europei moderne, erau,

de o vreme foarte îndelungată de prisos în continentul nostru. În afară de Rusia ortodoxă, ei erau singurul stat absolutist în Europa — și ei erau cei mai refractari, în fața tuturor problemelor de propășire modernă. Un imperiu așa de vast ca cel otoman, un imperiu poliglot, în cea parte creștin, nu se mai putea dirigi cu vieța moleșită a haremurilor și cu fatalismul stupid al flamurei verzi...

Mișcarea „tinerilor turci” a încercat să verse un sânge mai proaspăt în arterele acestui om în agonie, dar se vede, că încercarea aceasta a sosit de tot prea târziu.

Azi simpatiile Europei nu mai întovărășesc pe acest om bolnav, ce *trebuie* să moară.

Italia a procedat, de sigur, în înțelegere cu toate marile puteri europene. Germania și statul nostru o întovărășesc, ca făcând parte din aceeași triplă alianță. Anglia își are interesele ei de politică colonială cu Barca și Egiptul; Franța e încurcată cu Marocul, Rusia e veselă, dacă Turcia slăbește în Balcani — și așa bieții otomani rămân singuri în aceasta luptă disperată, ce nu se poate isprăvi decât cu înfrângerea lor și cu excluderea lor *definitivă* din Europa. Au venit din Asia aceste oarde păgâne? Să poștească înapoi în Asia, sediul păgânătății!

Iată cum zeița păgână Nemesis, se răzbună asupra bieților Turci. Ne vine greu să le dăm epitetul acesta compatimitor, dar ne-a venit involuntar în condei, în vederea evenimentelor inevitabile, ce se prevăd.

Turcii vor rămâne cu totul zdrobiți pe urma acestui războiu; elementele neîndestulite din imperiul otoman — și sunt așa de multe — nu vor avea nici un motiv de a se alătura la el, în clipa aceasta de derută, când nu țineau la el nici până acum; și puterile europene vor stă cu mâinile încrucișate, zimbând cu milă de zvârcolirea din urmă a acestui dușman atât de temut odinioară și atât de neputincios azi!

Ținuta neutrală a marilor puteri europene, va răzbună cu acest prilej toată groaza, ce acest popor oriental și păgân a revărsat-o asupra continentului nostru, dându-i a înțelege, că lucrul cel mai cuminte e, să-și ia catrafusele și să se înapoieze în Asia de unde a venit, și unde s'ar simți de sigur, foarte bine și de aci înainte, în tovărășia neamurilor cu cari e înrudit prin legăturile de sânge și credință păgână!

Este un Nemesis în istoria neamurilor — și el trebuie să biruiască chiar după întârzieri de veacuri!

lucrurile de mână adunate, numai celea originale românești, atât ca stil, cât și ca material și colorii. Cu durere s'a constatat însă, că și în despărțământul nostru generația mai tineră, pe încetul părăsește motivele originale, cearcă să le combine cu modele străine, colorii frapante și material nepotrivit, din cari scot la iveală o lucrare nesuccesă; așa d. e. la fețele de perini și culme în humbac, fac alesături cu „bercă” (lână). Se observă aceasta mai ales în satele din apropierea orașelor. — Cât de neasămănat mai frumoase erau țesăturile bunicilor și ale străbunelor, decât ale femeii din zilele noastre, se putea observa și în această expoziție.

Pe perețele din dreapta, între covoare și măsurite țesute din lână, se află o grupă de „învălițoare” (ștergare) de cap albe țesute în 4 și 5 ițe, pe margine cu o vargă lată, cusută cu ață și fir, cu „cusătură din măghieran”, sau „tăietură la broboade”, „creste cu trei ghiare”, „floare jumătate”, „căfărelul mic”, „colțșori”, motive foarte vechi, executate cu adevărată artă. Mai frumoase au fost cele din Spini și Pânade.

În stânga, până la odaia țărănească, jumătate perețele acoperit cu covoare de lână, asemenea plafonul și perețele din dreapta. Aceste erau țesute parte din lână de oaie toarsă și văpsită de țărane, parte din lână cumpărată, numită „păr de cămilă”. Unele aveau și urzeala din lână, altele din ață grosă de cânepă. Motivele din covoare

și măsurite variază mult; se întrec: „genuța” cu „cârlișe”, „stele mari”, între vergi de „clence”, „varga suveicată”, „ochișori”, „roata cu stâlpi”, „furcuță”, „vargă cu dârg”, „vargă cu cruce”, ș. a.

O mulțime de crătințe, cari de cari mai frumoase, întregiau decorul compus din covoare. Aceste țesute din „ibrișin” și fir de aur; motivele în mare parte erau cele de pe covoare în miniatură. La crătințe se putea mai mult observa deosebirea între motivele vechi de o rumseță uimitoare, și celea mai nouă cusute cu flori, sau țesute în modele străine cu fir creț de metal.

Pe masă străluceau câteva „mununi” de mărgăle, ce le poartă flăcăii ca decor pe palării.

În colțul stâng era aranjată odaia țărănească de pe Secaș.

Conform obiceiului din acest ținut, la fiecare grindă în lat se întindeau *culmele mari* și între grinzi câte-o *culme mică*. Acestea țesute în humbac alb, cu alesături colorate din arnici și „bercă”. Motivele variau: „opturi de cele mari”, „cornul berbecului”, „ridicătură cu speteaza”, „strâjnic cu alesături”, „geana”, „dește”, „socituri”.

Drept perețe despărțitor serveau covoarele atârinate de lețe. În front oglinda împodobită cu „chindeu”; de două părți icoane vechi originale din Nicula, deasupra cuierul pictat cu flori, de care atârnav „canceaue”; din unul nu lipsea obișnuitul busu-

ioc. Lângă perete lavița cu valurile de pânză și pânură, iar în alt colț ședea bădița, gătit de sărbătoare, cu cămașa cusută în „brânel”, cu „înpunsături înainte” și „ciur”, cu peptarul alb de piele cusut cu mătasă colorată; înainte-i pe masă acoperită cu șase rânduri de măsurite, avea căciula neagră de blană de miel. În stânga patul țărănesc cu 20 de perini, înalt până în grindă. Înaintea patului lavița, pe care ședea nevasta, gătită și ea de sărbătoare, învâlită la cap cu mult gust. Între pat și ușă, răsboiul; după ușă blidarul cu blide, lingurarul cu linguri de lemn, o straiță de piele și o ploacă românească, iar în fața răsboiului „păcelul”.

Porturile de pe satele din jur ni-le înfățișează mai multe păpuși în mărime naturală.

Pe fereasta din dreptul ușii atârnav minunatele perdele țesute de dna Valeria Radeș (Veza) în humbac alb, cu alesături în arniciu colorat. Modelele exclusiv în stil românesc variau după vrăstele țesute în lățul pânzei. Tot așa de frumoase și românești erau și perdelele d-nei Cornelia Maior (Blaj), cari decorau celelalte două ferești. Acestea erau țesute în „table mari”, și din lână colorată.

În sala aceasta a expus Dna Elena Trifan (Blaj) un răsboiu de țesut, construit după un metod mai nou, cu tendință, ca țărancele noastre văzând, cu cât mai repede și mai comod se țese pe acest răsboi să se îndemne a-l folosi pe acesta în locul celui

Preoțimea noastră și literatura bisericească.

Apariția „Unirei“ de trei-ori la săptămână a fost întâmpinată cu mare și generală simpatie, care a fost cu atât mai vie, cu cât înainte de această schimbare în spre bine nu s'a făcut nici un reclam, nici o larmă, ci a venit pe neașteptate. Acum să organizează societatea „Sf. Unire“, care fără îndoială, asemenea va avea un organ al său și poate și o editură de cărți. Fiind aceste organe și așezăminte înainte de toate, sau exclusiv bisericești, natural că sprijinul, ce trebuie să-l primească, aproape cu totul, numai de la cler să poate spera și trebuie să vină.

Nu avem cauză să ne îndoim, ci din contra, că foaia „Unirea“ este foarte iubită și apreciată din partea clerului întreg, e cunoscut totuși, câte și ce mari restanții mai zac în diferite părți ale patriei, pentru această foaie. Luminata revistă „Cultura Creștină“ poate că acum încă nu are cauză a să plângă de soarta sa, dar cine știe ce o așteaptă în viitor.

Să trecem la produsele literare-bisericești științifice și ori-ce studii auxiliare teologice! Avem acum autori de frunte în ramii acestia; ba avem și opuri foarte bune, cari să vând cu scopuri laudabile, cum e studiul istoric al d-lui Roșiu, sau monografia d-lui dr. Brânzeu. Și totuși greu, foarte greu să trec! De aici urmează două lucruri slabe: 1) că autorii noștri bisericești nu au sprijinul, ce ar trebui să-l aibă, ca să se poată valida mai departe, și 2) că clerul nostru rămâne înapoi, nu să luminează.

Aceste despre cele scrise în limba noastră; dar fără îndoială, că dacă așa puțin

cetim în limba noastră, neasămănat mai puțin privim în reviste și produse literare bisericești, scrise în alte limbi; cu toate că numai folosi ne-ar putea, dacă am procura și ceti și de acele, prin ce ni-s'ar lărgi mult orisonul cunoștințelor. Preoții, cari o fac aceasta s'ar putea număra pe degete.

Clericii noștri primesc în seminar o creștere relativ foarte grijită, o educație științifică relativ foarte temeinică și toți cei mai de seamă ies din seminar cu propusul și dorul, că ieșind în via Domnului, vor ceti și studia cu plăcere mai departe; își vor forma biblioteci, să vor pune în curent cu toate produsele literare mai de seamă. Și sunt atunci în credința neîndoioasă, că aceasta numai așa și poate să fie. Așa ar trebui să fie, căci numai așa va fi preotul ostaș al lui Hristos, bine înarmat și eseriat, dacă în continuu își primenește cunoștințele câștigate și le întărește cu alte noue și să pume în curent cu tot ce să ivește în legătură cu biserica și doctrina ei.

Dar' durere, nu este așa la noi. Vor fi și de aceia, cari nu au simțul de a se ține la nivel și a se perfecționa; cred însă tare, că în genere nu nepăsarea este cauza, să zic așa, a rustificării preoților, dacă ies în parohie, ci din contra aceasta se face sub presiunea împrejurărilor și cu mare întristare pentru ei. Preoții dela sate sunt ca eroul din tartarul grecilor antici, care eră torturat de foame și sete consumătoare, iar când voia să-și stâmpere acest foc arzător din fructele și apa ce erau nemijlocit lângă el, acestea se depărtau îndată, așa, încât nu le putea atinge nice de cum cu mâinile, sau cu buzele. Așa și preoții noștri sunt dornici să cetească, să știe, să se lumineze, dar' nu au pe ce pune mâna, ca să-și cumpere cărți, să plătească reviste, să-și aranjeze biblioteci cât de modeste. Deoparte nu le ajunge din

salarul mic, de altă parte preotul e necesitat să fie neîntrerupt în jurul economiei, să ieă parte însuși aproape la toate lucrurile; iar locuințe parohiale abia câteva de avem, în cari să fie loc curat și pentru cele casnice-economice și pentru ceva scris cetit, unde deoparte să poți avea pace, liniște, de altă parte să poți ține ordine, ca să poți afla ori când ce-ți trebuie, iar nu să se amestece cu câte toate prin casă. Vaza bisericii, păstoria turmei cu succes reclamă cler bine calificat, luminat, cetit, cultivător al literaturii bisericești, iar pentru aceasta să cere dotațiune cuvenincioasă, care azi nu e. Atragerea, dorul pentru cultivarea și sprijinirea literaturii bisericești, nu mai lipsesc în clerul de azi; îi lipsesc însă mijloacele materiale. Cu cât va sosi mai târziu prevederea cinstită a clerului, cu atâta mai târziu va lua avânt literatura noastră bisericească și cu atâta va dura mai îndelungat tortura noastră sufletească de a nu ne putea stămpăra setea după cunoștințe și a rămânea departe de țărnișii luminoși ai literaturii bisericești.

Cerem ridicarea dotațiunii preoțești pentru propășirea clerului spre lumină, pentru avântul literaturii bisericești și prin aceasta pentru ridicarea a însași vazei bisericești noastre!

Cornel B. Andrea.

Corespondințe.

Cronici Clujene.

1 Oct. n. 1911.

Clujul nu este cel din urmă între orașele, cari interesează viața românească. — cum par a crede unii... Dimpotrivă, situația lui culturală, politică, geografică, rolul lui

vechiu care e mai primitiv și nespornic. În decursul expoziției o țărancă țesea la război pânză sadea. La acest războiu, brăgălele sunt provăzute cu o sfoară, ale cărei capete, se concentrează într'un mâner de lemn. Sfoara stă în legătura cu „patul“ suveicii; trăgând de mâner, suveica alunecă cu înlesnire la celalalt pat, încât nu trebuie aruncată și prinsă cu mâna, prin ce se câștigă mult timp.

Când părăsești sala, rămâi încă multă vreme sub impresia amestecului de culori și a variațiilor de formă, cu cari țărâncele noastre știu să-și împodobească casa și hainele lor pitorești.

Aproape din fiecare comună s'au premiat în bani 1—4 țărânce și la toate se trimit diplome de recunoștință. Las să urmeze lista celor premiate:

Blaj: 1. Maria Fărcaș 2. covoare de lână cu model vechiu; 2. Maria Moldovan covoare.

Beșind: 1. Silvia Pauletti, covoară; 2. Ana Pauletti, ie, fețe de perină; 3. Maria Popa. 1. Viștea: culme.

Bia: 1. Iulia Burza, cămașă; 2. Victoria Geugean, învălitoare de cap.

Bucerdea: 1. Lina Bolog, ie; 2. Ana Joica, 2 ii.

Cenada: Ana Mărginean, cămașă bărbătească.

Cergăul-mare: 1. Iustina Pădurean; ștergară de culme. 2. Lina Hărășan; fețe de

perină, crătință. 3. Ana Pădurean; ștergară de culme, covor.

Cisteiu: 1. Anica Mariu; covor, fețe de perini, ie. 2. Lina Aldea; ie.

Ciușud: 1. Lina Spătăcean; lepedeu de strămătură, crătințe. 2. Lina Pădurean; fețe de perină, crătințe.

Crăciunel: 1. Susana Marculeț; cămașă bărbătească, fețe de culme. 2. Victoria Ganga; ie, covor, fețe de perină.

Lodroman: 1. Rafla Ivan; cămașă bărbătească.

Mândrade: 1. Eugenia Rus; cămașă bărbătească, 2. Maria Handrea a lui Nicolae; covor. 3. Ana Mărginean, ie.

Mihălț: 1. Carolina Breaz; covoare, fețe de perină. 2. Anica Szilágyi; fețe de perină. 3. Veronica Decean; covoare, fețe de perină. 4. Natalia Raceu; fețe de perină.

Obreja: 1. Lucreția Sârbu; crătință, față de masă, culme. 2. Simina Mânărean; culme, crătință.

Ohaba: 1. Ana Dragomir a lui Zonove; covoare, straiță, culme, crătință. 2. Maria Arion a lui Pavel; crătință veche. 3. Ana Dragomir a lui Mihailă; crătință veche. 4. Ana Stanea a lui Tomi; chindee.

Pănade: 1. Anisia Cipariu; învălitoare de cap.

Roșia: 1. Fira Barboș; culme, straiță.

Sâncel: 1. Edifța Vintilă; ie. 2. Anica Corbean; 2 crătințe vechi. 3. Onica Frățilă; covor. 4. Aurelia Erösd; crătință.

Soroștin: 1. Mariuța Cracea; fețe de perină, fețe de masă.

Spini: 1. Maria Todoran; învălitoare. 2. Maria Truța; învălitoare. 3. Lucreția Oanea; învălitoare.

Tău: 1. Mariuța Bacilă a lui Gligor; covor, fețe de perină. 2. Elisabeta I. Popa; covoare, crătințe, culme. 3. Maria Buzilă a lui Dionisie; covor, ie.

Tapu: Susana Alămorean; covor.

Valea-Sasului: Veronica Pociș; fețe de perină, măsurită.

Veza: 1. Ana Groze, crătință veche. 2. Anica Muntean; covor, ie. 3. Lina Popa; ie. 4. Saveta Cârnaț a Vezanului; covoare, fețe de perină.

II.

În sala II-a a expus lucruri de mână, damele rom. și elevele școlii civ. de fete din Blaj. — Aci puteai să te delectezi, în motivele românești aplicate pe diferite lucruri de folos și de lux, cu tehnică deosebită, potrivită materiei și materialului pe ce și cu ce erau lucrate.

Dela apariția albumului D-lui Dimitrie Coșca și a D-șoarei Minerva Cosma, a început la noi un curent românesc pe toate terenele industriei de casă. Afară de țărâncile cari le avem și unde să lucrează exclusiv în stil original, damele române cer încă singure să aplice în țesut și cusut, ba chiar și în pyrogravură motivele noastre desăvâr-

În trecutul istoriei și în prezentul lucrător de cultură, cum și viitorul lui, care în urma întrebunțării gazului dela Șermășel, poate să fie foarte important, toate acestea îl fac vrednic de atențiunea noastră a tuturor cu mult mai mult de cum a fost învrednicit până acum.

După numerotarea din urmă Clujul are peste 61,000 loc., înainte cu 20 de ani avea 35,000. Deci în 20 de ani aproape s'a duplicat populațiunea. În ce privește numărul Romanilor e circa 8000, și crește necontenit prin afluența naturală dela sate, care în mare majoritate sunt românești. În 1803, când episc. Bob a edificat biserică românească în cetatea Clujului — și era îndrăzneț lucrul acesta pe atunci! — se găsiu conșcriși 80 — zi: optzeci suflete de Români gr.-cat. Azi parohia din Cetate, ce să leagă de micuța biserică alui Bobb numeră 5—6000 de suflete!

Tinerimea universitară din Cluj e de aproape ori peste 300; ostași sunt peste 700, și în fiecare a doua Duminecă, ei vin cu muzica în frunte la biserică lui Bob, unde li-se slujește s. liturgie de preotul lor, după obiceiul românesc. Înainte cu vre-o 4 ani aceasta li-se slujia într'o biserică catolică de rit latin, și ficiorii se simțiau în străini. Pe la 24 școli din Cluj se găsesc elevi români în număr mai de seamă cari trebuiesc catechizați. În anul trecut elevi gr.-cat. au fost 491 — aproape câți în gimnaziul din Blaj; gr.-or. vor fi fost vre-o 100. — De catechizarea acestora trebuie bine îngrijit. Consistorul din Sibiu a înființat anume un post de catichet. Se așteaptă că și cel din Blaj va face atâta pentru elevii gr.-cat. de cinci ori mai mulți.

În 28 Sept. s'au promovat *sub auspiciis regis* doi tineri amândoi clujeni, și amândoi foști elevi ai liceelor din Cluj (cel reformat și cel unitar.) Promoția s'a făcut cu obiceiul ceremonial festiv, în prezența unui mare public ales, care numai cu bilete au putut intra în aula universității. Representant al Majestății Sale, a fost secretarul de stat Dr. Eugen Balogh, dela ministerul cultelor, fost până de curând profesor de universitate. Noii doctori și-au citit disertațiunile lor de inaugurare. Dr. Gyula Tibor despre: *bilanțul exportului și importului*, teoria economiei politice de stat: ear Dr. Schilling Gábor despre *situația geografică a comitatelor Trei-Scaine și Brașov*, arătând înțiririle formațiunilor geografice. Comisarul regal le-a predat noilor doctori darul Majestății Sale, câte un inel cu briliante, pe lângă o scurtă, dar măduoasă cuvântare, în care le-a pus la inimă stăruința răbdătoare în lucru, care lipsește adese fiilor rasei ungurești, înzestrați mai ales cu așa numitul „foc de paie“, care prea repede se stinge.

La banchetul ce s'a dat în onoarea secretarului de stat Balogh, s'au rostit mai multe toaste. Relevez pe al profesorului univ. Cholnoky, care a ținut să atragă atențiunea distinsului oaspe, care acum întâia oară vede părțile ardeleni, că „în Ardeal maghiarimea este în decădere și locul ei îl ocupă o rasă dușmănoasă și necultă, deși pământul Ardealului e plin de comori naturale“.

Secretarul de stat a răspuns, că nu vede în aceste cuvinte decât pesimismul obicinuit al patriotului prea înflăcărat.

În aceeași zi s'a ținut ședința comitetului desp. „Asociațiunei“, care ne-a adus o

surprindere dureroasă: Dl Dr. Amos Frâncu ales director nou al despărțământului, în adunarea din Pata, a avizat comitetul, că pentru mai multe motive nu poate primi în-sărcinarea onerifică. Astfel nădejdiile întemeiate pe succesele mari, ce le-a avut desp. sub conducerea dlui Dr. Frâncu, în anii 1904—1906, de-ocamdată ni-s'au risipit. Comitetul a luat cu regret act de această abdicare. — mai ales, că orice demersuri s'au văzut zadarnice, și a încredințat vicepreședintelui, Dr. Bazil Basiota, distinsul medic român, conducerea afacerilor până la proxima adunare generală.

În această ședință s'a hotărât și asupra cererilor stud. universitari de a fi primiți în internatul „Petran“. S'au admis în internat 24 tineri, mai mult ca ori când, și s'a hotărât, ca în vederea numărului mare al studenților români la universitate, cari se zice, că sunt peste 300, comitetul central al „Asociațiunei“ să fie rugat a îmbrățișa cu zor chestiunea edificării unui internat mare, care ar răspunde aici unei ardente necesități culturale.

La „masa studenților academici“, susținută de institutul „Economul“ cu sprijinul altor bănci românești și a inimilor generoase de pretutindeni, de asemeni au intrat multe cereri. S'au admis 25 studenți, mai ales mediciști, iarăși mai mulți decât în trecut. Se așteaptă deci, ca și contribuțiile să fie mai numeroase ca în trecut, pentru că altfel și instituția aceasta, de care s'au ajutat până acum peste 400 studenți sermani, va trebui negreșit să se desființeze.

Pentru anul acesta care se începe în 4 Oct. masa va fi așezată într'un local propriu, din casele vechi parohiale, și astfel va fi servită și în condițiuni mai bune, decât în trecut.

șite, cu ale căror frumșeți nu se pot asemăna a nici unui alt popor.

Că ne-a succes în mare parte să scoatem din uz motivele străine, s'a dovedit prin lucrurile de mână din această sală.

Păreții erau împodobiți cu fețe de masă din pânză albă, fugătoare, mijloc de masă, tăvițe, cusute cu „tăietură“, cu „cruciulițe“, „cusătură lată pe fir“, unele numai într'o culoare, mai ales celea cu tăietură, în parte însă colorate în colori originale. Materialul: mătasă de spălat. —

Câteva covoară pentru părete și un lambrequin pe ștofă „nordică“, cusute cu lână, unul dintre ele cu colori pastel, celelalte originale.

Pe păretele din fruntea sălii atârna un covor mare de pat, compus din benzi de peluche între cari câte-o bandă de congres cusută în motive cu humbac scipicios.

Pe două stative atârneau ștergare cusute cu tăietură și cu frangiuri înodate.

De alungul păreților erau mese lungi cu albituri femești.

În fruntea sălii o pompoasă garnitură de mobile, pentru birou, lucrată cu pyrogravură în lemn de jugastru peisage și modele în stil românesc, sofa și fotolele mari trase în smyrna cusut în colori și motive românești.

Ce frumos să validează motivele noastre în lucrul de mână „smyrna“ sa mai putut vedea la un tapet mare țesut, câteva mai mici, perne de sofă și acoperitoare pentru balansoir.

În mijlocul salei în două dulapuri lungi de sticlă erau așezate lucrurile de lux: perne de sofă, mijlocuri de masă, mape de scris, tamapon etc. lucrate în: taetură, ajours, brodărie lată pe lîr, brodărie arabă, dantelă spaniolă, aplicațiune, chelim.

Un paravan și o măsuță de salon cu pictură de ac, câteva toalete cu gust expuse pe păpuși umpleau colțurile sălii.

Pe păretele din dreapta sunt 2 covoară vechi aproape de 100 ani țesute de bunica Dlui Titu Maiorescu.

Mare parte din lucrurile de mână expuse sunt lucrate de elevele școlii civ. de fete.

Lucrările acestora se remarcă prin direcția *practică* a lor și prin faptul, că și decorurile sunt lucrate de mână lor.

Clasa I. civ., măsurite, fugătoare, mijlocuri de masă, tăvițe lucrate în cruciulițe, și în modele ușoare din brodărie lată. Cl. II. civ. pungulițe lucrate cu mătasă în mai multe colori, iar fondul umplut cu fir de argint, perinute de sofă cusute cu lână și mătasă. Cl. III. civ. albituri femești. Cl. IV. civ. cămăși de noapte pentru bărbați pe pânză creată cu mătasă de spălat în diverse colori, lucruri de lux. Toate în stil original românesc.

Când părăsești sala, rămâi cu impresia unitară a armoniei: lucrările damelor sunt lucrate pe baza acelorăși motive naționale, ca și cusăturile țărâncelor. Ai zice două părăiașe, cari venind din locuri diferite, se îmbină în aceeași alvie.

Alvia comună e: *arta națională*.

Roza Căpușan.

NEUMANN M.

furnisor al curții și camerei ces. reg.
în KOLOZSVAR, Mátyáskirálytér 14.

Mare asortiment în veșminte bărbătești, de copii și fetițe!

Ori ce oferte pentru aceasta intru adevăr binefăcătoare instituție, sunt a se adresa la „Economul“ inst. de credit în Cluj (str. Wesselenyi M. 26).

Edificarea bisericii nouă în Cluj, care preocupă în mod deosebit cărma bisericească a Clujenilor s'ar fi apropiat în câțva spre realizare, prin faptul că *Economul*, din ocazia jubileului său de 25 ani, a votat un fond jubilar de 30,000 cor. ce se vor plăti pe rând în câțiva ani, și din această sumă a merit 5000 cor. pentru planuri. S'ar fi scris deci un concurs de planuri, dar a intervenit — incidental sau intenționat? nu se știe! — o piedecă mare. Oficiul edil al orașului află de lipsă lărgirea cu 10 metri a unei strade laterale, ce trece pe la capul curților destinate ca loc pentru noua biserică. Prin acest proiect, dacă din nenorocire s'ar realiza, s'ar lua din locul bisericii mai mult ca $\frac{1}{2}$ parte, ceea ce ar produce serioase dificultăți. Epitropia bisericească a luat poziție hotărâtă contra acestui plan, care n'are altfel nici un rost practic — ba față cu proiectele alternative ar fi cel mai impractic — și se speră că în sfârșit va fi abandonat. Ori cum însă, până la limpezirea chestiunii, curatoratul bisericesc este împiedecat de a face primul pas pentru edificarea bisericii nouă: pregătirea planurilor.

De altfel suma necesară pentru edificarea unei biserici cum se cere într'un oraș central ca Clujul este departe de a se fi adunat, ori cât de mult s'a stăruit în această direcție, cu toate că un singur creștin, regretatul Stefan Havași a lăsat spre acest scop o avere de vre-o 80,000 cor. Se speră însă că văzându-se planurile, cari trebuie să fie frumoase, ținute în stil oriental, după tendința de azi a culturii române, mulți se vor îndemna mai mult a contribui pentru nobilul scop, creștinesc și românesc. Orice oferte sunt a se adresa la parohia rom. gr. cat. (str. Jókai nr. 6).

Cronicar.

Reviste.

Franța. Chestia marocană încă tot n'a ajuns să fie rezolvită. Deși după informațiile foilor izbucnirea unui războiu între Franța și Germania este absolut exclusă, totuși mereu se mai ridică câte un glas contra expansiunii teutonice. Așa se vede însă că și Germania a mai lăsat mult din punctul său de vedere dela început și se va îndestula acum, dacă Franța îi va asigura dreptul de comerț liber pe întreg teritoriul marocan și eventual îi vor face unele favoruri economice. Se spune, că s'au ivit greutăți la chestia băilor.

*

Italia. În Domodosola s'a desvâlit zilele trecute monumentul aviatorului francez Geo Chavez, ridicat de pretinii și admiratorii lui. Chavez a fost de origine francez, trăia însă în America-sudică. A luat parte la mai

multe întreceri de aviațiune. În anul trecut în 23 Sept. s'a anunțat și el între aceia, cari vor să treacă în aeroplan Alpii, competând astfel la premiul de 100 mii franci. La o oră d. a. s'a pus în monoplanul său sistem Bleriot și ridicându-se la 2100 metri a trecut peste Simplona drumul Brigg (Șvițera). Domodosola—Milano. De ceață și negură însă n'a putut vedea semnele drumului și la două ore s'a coborât la Domodosola în Italia cu o iuteală mare în jos. În scoboriș lovindu-'i-se aparatul în crengile unui copac a căzut sub aeroplan, care l'a zdrobit. Zile întregi a zăcut în spitalul din Domodosola fără simțiri și aiurând zicea cu glas stâns: *Cum urlă vântul; cum bate neaua; ah scăpați-mă!* A fost de 21 de ani, când a murit. Pe mormântul lui au depus coroane toate neamurile pământului. Acum i-au ridicat și un monument.

Noutăți.

Papa Piu pentru predicile scurte. În 6 Iunie a. c. într'o circulară adresată episcopilor din Brazilia. Preasfințitul Părinte stăruie pe lângă episcopii Americii sudice, ca să predice mereu în zile de sărbătoare și în duminică. Zice apoi: „Ar fi de mare interes pentru poporul creștin, dacă s'ar introduce și la noi acel obicei binecuvântat — precum s'a introdus deja în alte dieceze — ca fiecare preot să țină, în Duminică și sărbători câte o scurtă alocuție către public, tratând câte o chestie de credință catolică. Unde sunt puțini preoți, acolo ar fi mai bine, dacă poporului i-s'ar da învățături despre datorițele lui creștinești. Dar aștept, ca să o faceți voi aceasta“. Ar fi bine dacă ne-am însămna bine și noi cuvintele aceste.

Logodnă. Hortensia Crainic și Ioan Alexandru absolv. în teologie fidențați.

Reducerea sărbătorilor latine. E știut cum Sfinția Sa Papa Piu cu bula *Motu proprio* a redus sărbătorile catolice respective a dispus, ca unele sărbători, ce cad pe zile de lucru să poată fi transmutate pe proxima Duminică. Dispoziția aceasta, pe care statele apusene au primit-o cu mare bucurie, căci salva o situație, pe care mai ales muncitorimea nu o mai putea respecta de un timp încoace, în Ungaria nu a întâmpinit plăcerea tuturor cercurilor competente. Papa a respectat motivele aduse de primatul Ungariei și a dispus ca pe anul 1912 să rămână tot starea de mai înainte cu sărbătorile.

Tenorul S. Rădulescu la Blaj. Avizăm onoratul public din Blaj, că tenorul I. Rădulescu va sosi în curând în localitate și va da un Concert cu un program compus din bucăți clasice și în majoritate populare. — Data concertului se va publica la timp.

Adunare populară. Aderenții partidului național român din Timișoara și jur vor ține la 8 crt. st. n. o mare adunare în Timișoara-Fabric, în care se va debata situația politică, sufragiul universal și proiectele militare.

Mandatul dela Vinț. Actele de investi-gare asupra alegerii dela Vinț, unde se știe, că mulțumită celor mai mari corupții, a reușit ovreiu Dr. Mayer contra iubitului nostru Dr. Iuliu Maniu, ajungând la Curie, pertractarea finală s'a fixat pe 14 Novembrie n. Se va vedea atunci, până unde poate ajunge la noi în țară, dreptatea și adevărul.

Cu apă la creeri. Măojitorii de hârtie dela „Ujság“ din Cluj, se vede, că au luat apă la creeri. Fac politică din faptul, că Vlaicu, genialul nostru aviator, vrea să sboare în 8 crt. la Orăștie. Zice că, a fost ales datul acesta, pentru că să împedece pe oameni, să nu iei parte la adunarea generală, pe care Erdélyi Muzeum Egylet o va ține în zilele de 7—9 la Huneadoara și Piski! — Cum vine boala pe oameni! Fie liniștiți, Vlaicu a plecat la București.

Aviz. Aduc la cunoștința P. T. public român, că mi-am mutat cancelaria advocațională în casele proprii, cumpărate dela familia fostului avocat Czveics — în strada Rezidenții Nr. 23 lângă catedrala sârbească, vis-à-vis de Hotel Paris. Cu deplină stimă Dr. Vasile Meșter, avocat, Vârșeș.

Adunarea Bancei de asigurare. Direcțiunea băncii de asigurare din Sibiu și-a ținut în 24 a. l. c. prima ședință. Intre multele agende a fost la ordinea zilei și alegerea de prezident al institutului, la care post a fost chemat dl Ioan Lăpădat directorul băncii Ardelene din Orăștie. Banca își va începe activitatea cu 1 Ianuarie 1912.

Triumful muzicii românești. Sub acest titlu dl H. Gönnig, cunoscutul și bine apreciatul critic muzical din București, publică în „Voința națională“ o dare de seamă foarte elogioasă asupra concertelor musicale aranjate de distinsul nostru profesor Iacob Mureșianu cu prilejul serbărilor culturale din vară. Constatăm cu această ocazie, că excepționând ziarele ungurești, singur „Lucașul“ din Sibiu a scris cel mai sarbed și fără vlagă raport asupra tuturor serbărilor din vară. Vorba aluia: Wie der Schelm ist.

Cum să spriginește la noi presa. Spre a mai înpuțina din suma cea mare a restanților, ce avem pela abonenții noștri, am provocat mereu, pe cei renitenți, chiar și pe calea Vener. Ordinariat. Din răspunsurile primite merită să fie trecute viitorimei câteva mai clasice. Un preot, se-i zicem I. I. n'are de unde trimite abonamentul de 46 cor. pentru foaie că-i sărac, neavând avere decât de vre-o 18—20 mii fl. — altul, să-i zicem A. S. într'adevăr are o restanță de 216 cor. dacă ar avea biserica bani i-ar plăti de acolo, dar nu's și el bietul nu poate rupe din venitul alor 500 jughere proprii nici câte 50 cor. pe an! Nu mai facem comentări!

Posta Redacțiunii.

O. P. Aveți toată dreptatea, chiar și d. O. C. Tăslăuanu, marele esthet dela „Lucașul“ și a făcut instrucția în Blajul nostru, care poate chiar de când cu depărtare d-sale de aci, nu mai are strălucirea de odinioară Sărmanii de noi, de ce podoabă strălucită am fost lipsiți!

Ș. S. Cunoaștem cartea, adresa cerută nu o putem da.

I. P. Articolul d-tale e potrivit foarte bine pentru o foaie curat populară. Pentru noi, nu face, lucrurile cari se combat sunt luate din mijlocul poporului.

Partea Literară.

CRUCIAȚII.

Roman istoric din veacul al XV.
după Henryk Sienkiewicz.

(Continuare).

76

Dupăce Zbisko își făcea reproșuri, că nu s'a interesat de afacerea fratelui său, și-a făcut planul, că'n ziua următoare, pleacă negreșit în Plotzk. S'a dus cu el și De-Lorsch. Pe drum conveniră cu Tolima, care se grăbia către casă. Bătrânul a reușit să scape din închisoare.

Lucrul s'a întâmplat așa, că pe când căpitanul de poliție din Ljubava a prins pe Tolima, n'au aflat la el toți banii, căci o parte din ei i-a ascuns în pământ în hotarul de lângă Brodnitz. Ca să-i câștige și pe aceștia căpitanul de poliție din Ljubava trimise pe Tolima să caute banii. Bătrânul însă pe cei doi însoțitori ai săi i-a omorât și a scăpat.

— Banii aceia însă, continuă Tolima — pe cari i-am ascuns în hotarul de lângă Brodnitz, sunt deja în loc sigur. I-am dus în Plotzk și i-am predat servitorului tău, care de prezent locuiește acolo în castelul principelui.

— Servitorul meu e în Plotzk? — întrebă Zbisko mirându-se: — Dar ce cauți acolo?

— Pe Dșoara a dus-o acolo din Spichov.

— Pe ce Dșoară? — se miră Zbisko — care nu știa nimic, că în absența lui Jaghienka fusese în Spichov.

— Dar acela, care când aflară pe contele Jurand veni la noi în haine de aprod cu Mazko? Pe aceea o iubi cași când i-ar fi fost mireasă și o primiră în castel... Singur ea și părintele Kaleb înțeleseră vorbele prin semne a contelui Jurand.

— Despre asta mie nu mi-a spus Kaleb nimic.

— De sigur, pentru aceea, c'a văzut, că ești tare întristat.

— Și cum o cheamă pe fată?

— Jaghienka.

Zbisko se ridică. Nu credea, de Jaghienka, care știa de căsătoria lui, să fi rămas în Spichov. Apoi nici servitorul nici Mazko n'a spus nici când despre asta. Cum a putut deci să creadă lui Tolima?

Încă înainte de asfințitul soarelui ajunse în Plotzk și avu ocazie să vorbească cu servitorul, care înnebunise când își văzu stăpânul.

— Eu încă am dorit mult să convin cu tine, — zise Glava — dar n'am putut merge la tine, căci Dșoara Jaghienka fusese bolnavă.

— Așadar totuși e adevărat? — zise Zbisko. — Dar pentru ce a venit Jaghienka în Spichov?

— Sunt multe cauzele stăpâne! Lui Mazko i-a fost teamă, că de o va lăsa în Zgogelitz, Stan și Vilko o vor fura-o și vor ucide și pe frațele ei mai mic. Apoi muri abatele și întreagă averea și-a testat-o Dșoarei, iar tutorului ei i-a lăsat episcopia din Plotzk.

— Ceva deosebit! — zise Zbisko. —

Cum de tu nu mi-ai spus nimic de pre toate acestea?

— Când să-ți fi spus? — întrebă Glava.

— Când am fost în Smund.

— Atunci era tocmai potrivit timpul. Dar nu face nimic! Dșoara e și acum aici și-ți poate fi de folos și ție și fratelui tău.

— Cum-cum?

— Dar așa, că va vorbi cu principesa, pe care cruciații o iubesc mult și îi îndeplinesc orice dorință. O iubeste mai mult regele Jaghiello și îi face totul pe voie.

— Dacă Jaghienka iubeste pe fratele tău de sigur va pune vorbă bună pentru voi.

— Învață-o numai ce să vorbească!

— Eu cam așa m'am înțeles cu cavalerul De-Lorsch — zise Zbisko — că vom merge împreună în castel, dar mai întâiu voiesc să-mi schimb hainele. Tu însă grăbește și mergi la cavaler și spune-i; să mă aștepte; va fi mai bine de vom merge împreună.

Peste o jumătate de oră în adevăr Zbisko și De-Lorsch merseră împreună la castel, unde s'au fost adunat mai mulți nobili, cavaleri și prelați bisericești.

Zbisko cunoștea pe mulți dintre ei, așa îndată îl încunjurară. Pavola Tacevi încă merse la el.

— Cum te afii iubite? — îl întrebă. Văd, că n'ai nici un năcaz și porți deja pînteni de aur.

— Dumnezeu să-ți dea tot binele nobile cavaler! — zise Zbisko. — De-ași fi ucis pe cel mai mare cavaler germău nu m'aș bucura atât de mult, ca acum când te văd deplin sănătos mare și tare.

— Dar unde-i tatăl tău?

— Doară vorbești de fratele meu? L-au prins cruciații, tocmai cerc să-l scap.

— Și ce-i cu fata aceea, care te-a acoperit cu vălul ei de mireasă?

Zbisko se dase la o parte, căci îl năpădiră lacrimile. Pavola îl bătău cu drag pe umeri și îi zise:

— Pricap. Vieța e un lanț de zile triste.

(va urma)

Ingropăciunea *).

De protopopul Ioan Genț.

Cui este a se da, și cui este a se denega înmormântarea bisericească?

Fîind-că după credința creștinească — zice Conciliul nostru Provincial I. — cei repausați vor învia, cu trupurile lor la ziua

*) Din cartea voluminoasă ce poartă titlul: „Administrația bisericească”. Cartea aceasta care e merită să fie un îndreptar practic pentru preoții noștri și un sfetnic de casă credincios și ușor de consultat aproape în toate cazurile ce pot obveni în păstoria sufletelor, e o colecțiune bogată de legi, ordinațiuni, normative, adunate laolaltă în ordine sistematică din astele și decretale conciliilor noastre provinciale, din actele sinodale ale sinoadelor diecezane din toate patru diecezele aparținătoare provinciei noastre metropolitane, din circularele ce servesc ca normative în toate patru diecezele noastre, din legile politice-bisericești și din alte legi ale țării, de autori aprobați scl. Cartea ce se va estinde peste 600 pagini în format 8° mare, acum se tipărește în Oradea-mare, și va apărea în luna Decembrie a anului curente.

judecății. Biserica dela început a onorat trupurile celor adormiți în împărțire cu dânsa; pentru aceea cu rugăciuni, cântări și cu ceremonii le petrece și le așează în locuri anumite și prin binecuvântare destinate spre acel scop. Deoarece-ce înmormântarea bisericească este continuarea împărțirii bisericești cu membrii ei, urmează că aceea trebuie denegată acelor, cari la moartea lor erau lipsiți de această împărțire, sau nici nu au voit să aibă parte la aceea. Prin urmare dela înmormântarea bisericească sunt eschiși jidanii, păgânii și pruncii nebotezați, ereticii, schismaticii, escomunicații notorii, cei-ce se ucid pe sine nefiind smintiți de minte, și cei-ce mor în duel, cei-ce nu s'au cuminecat cel puțin odată în an, și au murit fără semn de întoarcere, cei-ce ieu uzură mare peste măsură și mor neîndreptați și în genere păcătoșii publici cari mor fără penitență. Fîind denegarea înmormântării una din cele mai grele pedepse bisericești: Sinodul face atenți pe parochi, ca cu multă înțelepciune să pătească la denegarea ceremoniilor și solemnităților înmormântării bisericești, față cu persoanele, cari prin sf. Canoane sunt lipsiți de această binefacere și onoare, și la cas de îndoaală să nu-și pregete a cere îndrumare dela Ordinariat. Încă și cu mai mare precauțiune sunt datori a purcede parohii la întâmplarea, când ar fi să se denege chiar și locul de înmormântare în cimiterul parohial. (Conc. Prov. I. Tit. VI. Cap. XI.)

Acum conjur în Domnul pe frații preoți, ca nu cumva prin interpretarea greșită a acestui decret sinodal să pureadă cu ușurință în casurile amintite mai sus. În urmare țin să dau aci o scurtă interpretare a dispozițiunilor sinodale de mai la deal: a) privitor la aceea, cui este a se denega înmormântarea bisericească. Și avume: α) jidanilor, păgânilor, pruncilor nebotezați, ereticilor, schismaticilor și escomunicațiilor notorii, necondiționat avem să le denegăm înmormântarea bisericească, din motivul de totului tot clar, că aceia nu au fost membrii bisericești; β) suizilor, deoarece după știința medicală de azi, nime nu se ucide pe sine însuș cu o minte sănătoasă, ci această faptă păcătoasă o comite într-o stare de alienațiune mentală ce prin urmare nu i-se poate imputa, păstorii sufletesci să nu le denego înmormântarea bisericească; cel mult pentru liniștirea lor pot să pretindă atestat medical referitor la împrejurararea atinsă mai sus; dar și când este la mijloc un caz de tot scandalos, ingroparea cu rit bisericesc să nu o denego pânăce nu vor fi cerut inviațiune dela Ordinariat, cărnii vor avea să espună cazul cu toate împrejurările sale detaliate, și și atunci au să pureadă după îndrumarea primită; γ) față de păcătoșii publici, între cari avem să înșirăm în prima linie pe concubinari publici, deoarece decretul sinodal însuș pune condițiunea „cari mor fără penitență”, păstorul sufletesc are să pureadă cu aceeași precauțiune și prudență pastorală ca față de suiezi. Ce are dară de făcut parohul? Să se informeze cu cea mai mare scrupulozitate, dacă acel concubinar (ori uzurar sau alt păcătos public) înainte de moarte nu a dat oare ceva semn de pocăință, și de se va convinge în chip autentic, că acelui păcătos nefericid i-a părut rău de fapta sa păcătoasă, să nu-i denego înmormântarea bisericească; rămâne și aici, că la caz de îndoaală să se ceară inviațiune dela

Ordinariat. — b) „Încă și cu mai mare precauțiune sunt datorii a purcede parohii la întâmplarea, când ar fi să se denega chiar și locul de înmormântare în cimiterul parohial“, zice mai departe decretul sinodal citat. — Să luăm întâiu cazul, că în comună este numai un cimiter intabulat pe numele bisericii gr.-catolice (căci dacă acela e înscris la cartea funduară ca cimiter comună, parohul nu are nici un drept asupra lui), și moare în comună un reformat, luteran sau unitar. Ingroparea acestuia în cimiterul nostru, parohul de loc nu o poate denega, căci §-ul 22 al articolului de lege LIII. din 1868 prescrie categoric: „Membrii diverselor confesiuni se pot înmormânta mesteacat și fără împedecare în cimiterul ce există în loc“; iar ordinațiunea ministrului de interne din anul 1898 nr. 9226 zise: „În cimiterul confesional să pot înmormânta și cei de altă confesiune, în lipsa cimiterului comună, până la înființarea acestuia“. — Să luăm acum alt caz: În comună sunt două cimiterii, unul al greco-catolicilor și celalalt al reformatilor. Moare acum în comună un reformat, și familia vrea să-l îngroape în cimiterul greco-catolic. Au lucru prudent va fi în asemenea caz din partea parohului nostru, să zică către familia adormitului: „aveți voi cimiterul vostru, îngropați-l acolo!“ Ba nu, ci are să permită îngroparea acelui reformat în cimiterul gr.-cat.; ba încă și clopotele bisericii noastre se pot trage la îngroparea lui pe lângă taxa obișnuită¹⁾. Să zicem, că dintre cei căsătoriți mesteacăți moare mai întâiu soțul de căsătorie reformat, și văduva lui, care e greco-catolică, vrea să-l îngroape în cimiterul gr.-catolic, unde vor avea să se așeze odinioară și osămintele dănssei spre odihnă. Nici în acest caz nu poate denega parohul îngroparea aceluia în cimiterul gr.-cat. Alceva ar fi când un atare reformat cu femeia gr.-cat. a fost legat numai cu legătură civilă; în atare caz, precum și în alte cazuri de îndoiială parohul să ceară înviațiune dela Ordinariat.

Dreptul de înmormântare. Dreptul de înmormântare îl are parohul, pe al cărui teritor se află mortul; precum a enunțat-o aceasta categoric Conciliul Prov. I.: „Parohii sunt îndreptățiți și îndatorați a înmormânta pe cei-ce repausează în teritorul parohiei sale“. (Conc. Prov. I. Tit. II. Cap. IX. p. 2.) De exemplu: într'o comună sunt două parohii și doi parochi; acum un credincios al parohului A. moare în teritorul parohului B, măcar — că e una și aceeași comună politică, dreptul de înmormântare și de a primi ștola de înmormântare e al parohului B.

Unde este a se induce în matricula morților cazul de moarte al aceluia, care a murit pe teritorul alte parohii? Răspunsul ni-l dă decretul Sinodului arhidiecezan din anul 1896: „Mortul se înregistrează în matricula parohiei, pe a cărei teritor s'a întâmplat cazul de moarte. Dacă parohul înmormântător nu e totodată și parohul domiciliului persoanei defuncte, îl induce în matricula sa, și în decurs de opt zile străpune parohului domiciliului extras despre cazul de moarte pe baza cărui parohul domiciliului induce cazul de moarte și în matricula sa.

Dacă înmormântarea nu s'a întâmplat nici pe teritorul parohiei unde a murit, nici pe al domiciliului, preotul înmormântător îl induce în matricula parohiei sale, și în decurs de opt zile trimite extrase despre cazul de moarte la parohul mortului și celuia al domiciliului, spre a induce cazul de moarte și în matriculele acestora“. (Sin. Arhidiec. din a. 1896. VIII. cap. III. §. 26. — Vezi Circ. a Dic. din an 1896, nr. 6008).

Ștola de îngropăciune.

Preotului pentru nesolvirea anticipată ori chiar denegarea competențelor sale nu-i este permis a denega credincioșilor săi nici sfințele sacrameente, nici alte funcțiuni sacre cari se țin de sfera parohiilor¹⁾. (Sinod Diec. de Oradea din anul 1882. Decr. III. §. 9).

(Va urmă).

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I. Didactică pastorală f. 8° 408 pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica f. 8° 586 pag. 5'40 cor. Sunt indispensabilele fiecărui preot.
Se pot primi dela Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj cu prețul 9'50 cor.

Biblioteca din Blaj. Sub acest titlu a început să apară la Tipografia noastră o serie de povestiri bune, alese pentru tinerime. Nrul 1. cuprinde minunatele scrisori ale misionarilor din depărtatul răsărit, publicate în „Unirea“ sub titlul de „Vestitorii credinței“. Câte o astfel de broșură de 70 pag. format mic, costă 24 fil. O recomandăm cu căldură.

Vatra familiară. Indemnuri și sfaturi pentru vieța casnică. Cea mai potrivită carte pentru săteni! Cuprinde sfaturi creștinești și în o foarte frumoasă limbă populară. E editată de societatea de lectură a Clericilor din Seminarul Blajului. Se află de vânzare la oricare Librărie românească. Prețul 30 bani.

¹⁾ Se întâmplă adesea, că parohul are la un credincios al său restanțe de lectical ori restanțe stolare pentru funcțiuni săvârșite mai de mult, și când se întâmplă în familia aceluia un nou caz de moarte, îi spune aceluia brusc, că nu va merge să îngroape, până ce nu-i va plăti toate restanțele. Nu vreau să caracterizez cu termeni mai aspri o asemenea procedură, îmi ieu voie să dau fraților preoți mai tineri sfatul, ca să se abțină dela un lucru — să zicem — imprudent ca acesta. Cu nimic în lume mai nu se poate face parohul mai odios înaintea credincioșilor săi, decât cu asemenea faptă neumană. Asemenea recomandăm fiecărui preot, să nu pretindă nici măcar cu un filer o ștolă mai mare de cum este aceea stabilită, cu statut diecezan, ori după obiceiurile locale; încă nici dela cei mai bogați credincioși, ci să purceadă totdeauna uniform față de toți credincioșii fără deosebire, amasurat funcțiunii săvârșite.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suctu prof.

vol. I. *Apologetica creștină* fco. 5'30
vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fco. 5'30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.* fco. 7'30 cor.
vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fco. 7'30 cor.

3. Hipnotism și Spiritism 1'50

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc a permis să se poată procura aceste cărți din casele bisericești pentru biblioteci. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

*

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. *Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.*

2. *Planul de învățământ și îndreptarul metodic.* pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobata din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693.

Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opuł întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școlile cu un învățător — 80
" " " doi " 1'20
" " " trei " 1'60
plus 20 fil. porto pentru fiecare.

Comande se pot face la Tipografia Seminarială.

*

Icoane din luptele Bisericii de I. Roșiu, format 16° mare pe 466 pag. Broșare elegantă. — 7 colori. — Prețul 3 coroane; pentru România 3 lei 50 bani. *Întreg venitul e destinat pentru „Mausoleul Bunea“.* Profesorul universitar de ist. bis. dela facultatea teol. din Budapesta a numit traducerea ungurească a „Icoanelor“: „Lucrare actuală și de mare diligență... plină de cugetări cari de cari mai frumoase... apologie animată... scl. scl.“

Considerând și scopul pentru care s'a oferit, ar face frumoasă misiune toți cei ce ar desvâli-o în cercuri cât mai largi. După 25 exemplare — unul gratuit. — Se poate procura dela Librăria Arhidiecezană (Blaj) și dela autor (Blaj „Unirea“.) *Banii de răscumpărare ai fiecăruia se cotează public.*

*

Carte de citire maghiară pentru clasele: V. și VI. a școlii primare cu limba de propunere română, de Ioan F. Negrușiu și Petru Ungurean. Carte aprobată pentru școlile primare prin ordinul ministerial Nr. 5,9421—1910.

*

¹⁾ După uzul de azi încă și la bisericile catedrale de ritul latin se trag clopotele la îngroparea ori cărui acatolic pe lângă taxa obișnuită.

Posta Administrației.

Micuș pe 1911 trimestrul prim și al doilea, P. Tăm. Orade pe 1911 sem. 2-lea. Răpa de jos dispus trimiterea. Binevoii a îngriji — completarea abonamentului până la capetul anului. Bărbătenii de jos — Isroni pe 1911 întregit. Hagymáslápos pe 1902 sem. I. nu întregire pe 1911. Binevoii a grăbi și a regula și restanța anilor 1902 sem. 2-lea, 1903 și cei următori până în prezent, căci foia nu se poate susține fără abonamente plătite regulat și la timp.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor responsabil: Augustin Gruția

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL

Cel mai războinic voevod, ne pare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj. — Prețul tabloului cor. 150 fil.

Cadou de sărbători!

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj. — Prețul freat 220 cor.

Coroane UN MILION Coroane

cel mai mare câștig din lume!!!...

CEL MAI BUN SISTEM DE PĂSTRARE

Împreună cu celea mai extraordinare șanse de câștig pentru sărac și bogat îl prezintă fără doar și poate obligațiunile de câștig dela **Banca Hipotecară Ungară și Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie** căci ambele au celea mai multe trageri anual, totodată celea mai mari câștiguri din lume și pe lângă toate acestea fiecare loz trebuie să se tragă și să câștige necondiționat. Deci nici un risc, nici o pierdere!!!...

9 TRAGERI ANUAL!!!...**CAȘTIGURILE PRINCIPALE:**

Cor. 1.000.000.—, 500.000.—, 400.000.—, 300.000.—, 2 de 200.000.—, 100.000.—, 2 de 75.000.—, și o mulțime de 50.000.—, 40.000.—, 30.000.—, 25.000.—, 10.000.—, etc. etc.

PROXIMELE TRAGERI vor fi în

5 și 25 OCTOMVRIE a. c.

Pentru a înlesni fiecui cumpărarea acestor obligațiuni de câștig le vindem de prezent ambele în grupă, — adică din fiecare câte o bucată, — pe 38 rate lunare consecutive a 10 cor.

Deja după achitarea ratei prime participă cumpărătorul la proximele trageri, iar achitând ratele regulat, va participa la 9 trageri anual cu câștiguri de peste 3%, milioane cor.

Vindem aceste oblig. de câștig și singuratele și anume celea dela Banca Hipotecară Ungară pe 35 rate lunare a 6 cor., iar celea dela Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie pe 35 rate lunare a 5 cor.

NB. Aceluia care ne trimite primele 3 rate de odată, îi cvităm a 4-a rată gratuit!!.

Grăbiți cu comanda, căci tragerile viitoare sunt la ușă! Nu lăsați ocaziunea să treacă! Puneți mâna pe noroc!!!

PROSPECTE ȘI EXPLICĂRI TRIMITEM LA DORINȚA ORI CUI GRATIS ȘI FRANCO.

Se cauta agenți în provincie.

Cu deosebită stimă:

ÚSTREDNA BANKA ÚČ SPOL.,
Budapest V., Sas-u. 24.

(82) 4-7

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

==== recomandă ====

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plăți simple sau duble a capitalului, asigurări de pensii și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K.	5.003.540.78
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4.834.801.12
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1910	foc	119.839.992.—
	viață	11.020.268.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	2.428.317.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcției și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(83) 57-?

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeescilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 33 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f' 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.